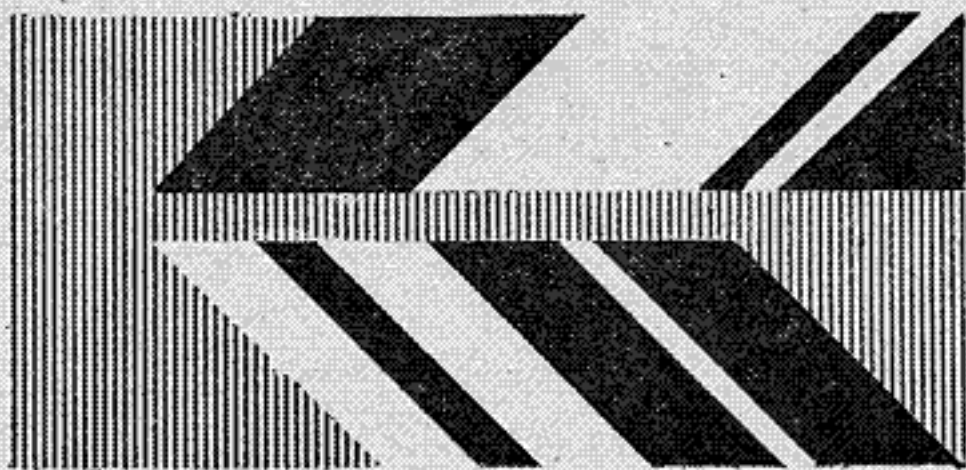

INFORMACIÓ I COMENTARIS

PÀGINES DE L'EXILI

EL CASAL CATALÀ DE MONTALBÀ

per JOAN VENTURA

LA ciutat francesa de Montalbà, capital del Departament de Tarn i Garona, acollí diversos milers d'exiliats procedents de Catalunya i d'altres indrets de la península ibèrica, que van entrar a França en acabar-se la nostra guerra civil. Era una població agrícola del Migdia de quaranta mil habitants, pertanyent a l'antiga regió del Carcí. El riu Tarn la travessava, però no gaire lluny corrien també el Garona i l'Aveiró.

Posseïa Montalbà una Prefectura i una Subprefectura a Castellsarrazí, i entre les viles importants del Departament hi havia Moissac, Sant Antolí i Caussade. En aquesta darrera hi havien fet cap 800 refugiats però a prop d'allí hi fou instal·lat, abans d'acabar-se l'hivern de 1939, el camp de Concentració de Septfonds, on hi tancaren 14.000 homes.

Allí ens sorprengué la Segona Guerra Mundial i l'ocupació de França per l'exèrcit hitlerià, de primer deixant gairebé el Migdia francès com a "zona lliure" però que després fou completament ocupada com la resta.

La nit que seguí el dia 19 d'agost de l'any 1944 les tropes alemanyes abandonaren la regió de Tolosa i, amb l'ajut de tota mena de vehicles, s'adreçaren cap al corredor de Belfort per tal d'entrar a Alemanya. Així a Montalbà esdevinguérem "lliures".

LA FUNDACIÓ DEL CASAL CATALÀ

Les primeres gestions per a constituir el Casal Català de Montalbà foren començades després d'una conversa sostinguda entre Ramon Figuerola i J. B. Xuriguera, professors tots dos de l'Escola graduada que funcionava al carrer

Delcassé, núm. 37, per als fills dels refugiats. L'esmentat escriptor lleidatà gaudia a la ciutat d'una bona amistat amb alguns intel·lectuals franceses, i recollí amb entusiasme la idea de crear una associació dels catalans, sense cap color polític i pensant exclusivament en una obra germanívola de mútua col·laboració i de patriotisme.

J. B. Xuriguera confeccionà el Reglament del Casal Català (Société Amicale des Catalans de Tarn-et-Garonne) i en parlà amb el senyor Pèire Gardes, mestre en Gai Saber i secretari de l'Escola Carcinolo, el qual li indicà que calia trobar un estatge social i obtenir, després, el consentiment de les autoritats militars franceses perquè, si bé allí on vivíem ja no hi havia alemanys, no calia oblidar que al Nord continuava encara amb acarnissament la Segona Guerra Mundial, la qual durà encara, com se sap, fins el dia 5 de maig de 1945.

Les autoritats militars franceses no posaren, en realitat, gaires obstacles als nostres projectes, i així fou possible d'organitzar l'entitat i de celebrar, el dia 5 de novembre de 1944, l'Assemblea de constitució del Casal Català de Montalbà, on s'aprovaren els Estatuts i es nomenà la primera Junta Directiva, formada pels següents catalans: president, Pau Gaynès; vice-president, Josep Duran i Guàrdia; secretari, J. B. Xuriguera; comptador, Pau Planelles; tresorer, Pasqual Munner; i vocals, Ramon Figuerola, Joan Bonet, Enric Brufau i Rodolf Montserrat.

La finalitat del Casal Català era, textualment, la següent: "La necessitat d'aplegar-nos tots els catalans per tal de recordar el nostre amor a Catalunya i manifestar els nostres sentiments de fraternitat i unió a l'exili". Poc temps després passàvem ja dels dos-cents socis.

HOMENATGE A PAU CASALS

El mestre Pau Casals, senyera vivent del nostre exili, residia al Conflent, a la vila de Prada, i no havia accedit a donar cap recital públic durant la Segona Guerra Mundial. El primer que el genial artista acceptà fou precisament a Montalbà el dia 10 de desembre de 1944, al Teatre Municipal, i ho féu en un gest admirable i ple d'humanitat, a benefici dels infants víctimes de la guerra.

El Casal Català es disposà a homenatjar el mestre Pau Casals i vam organitzar una brillant sessió el dia 11 a la sala d'actes de la Cambra de Comerç, de la qual se'n féu ressò tota la premsa regional i també de París. El local estava ornat amb banderes catalanes.

El nombre de personalitats assistents fou important: el Prefecte, el secretari general de la Prefectura, el primer Tinent d'Alcalde, el senyor Lignières, inspector d'Acadèmia, el pare Miquel, director de la Schola del Moustier, el senyor Delpouys, president de la Cambra de Comerç, i molts altres, que constituïen plegats una gran família de catalans i llenguadocians.

Pau Casals vingué acompanyat de la pianista Reine Gianoli i Joan Alavedra. El grup d'oradors fou nombrós: el president Pau Gaynès li desitjà la benvinguda, Pèire Gardes evocà en llenguadoc alguns episodis històrics de germanor entre occitans i catalans, J. B. Xuriguera exaltà la figura del mestre i estudià els valors fonamentals de les dues literatures germanes, Lignières parlà com a hispanista i bon coneixedor de tots dos països, Joan Alavedra agrai el cordial i emotiu acolliment de què havia estat objecte el mestre Pau Casals. Omplí l'espai la música d'unes sardanes, i la festa acabà amb els sons de "La Marsellesa" i "Els Segadors".

Fou en aquest acte memorable que vam veure plorar el mestre, amb el cor ple d'emoció i en un esclat de germanor admirable. El Casal el nomenà Soci d'Honor i l'invità a signar a la primera pàgina del Llibre d'Or. Pau Casals ens digué que les festes nacionals de Catalunya recorden totes episodis tristos, així com també el nostre himne nacional, i ens comunicà que caldria canviar-los per unes altres jornades esclatants de glòria i grandesa.

No cal dir que, tant el recital de la nit anterior com la gran festa de la Cambra de Comerç, constituïren dues altes manifestacions de cultura i de prestigi que enaltiren el nom de la nostra pàtria.

LES CONFERENCIES

El Casal Català de Montalbà organitzà diverses conferències per a il·lustració dels socis, que

lingueren lloc amb un èxit notable de públic.

El dia 28 de gener del 1945, el dramaturg català Ambrosi Carrion pronuncià una interessant conferència sota el títol "Evocació de Catalunya". L'acte es clogué amb un parlament del professor Georges Machicot, enmig d'un sensible ambient de confraternitat catalano-occitana.

El membre de la Junta Directiva Enric Bru-fau ens oferí una extraordinària conferència sobre "La Catalunya obrera" el dia 11 de febrer, al nostre local social, on demostrà el seu talent i les seves dots de pensador socialista.

El 25 del mateix mes de febrer el conegut periodista català Domènec de Bellmunt, ens parlà brillantment d' "El veritable problema de la democràcia espanyola vist per un català". Amb la paraula fàcil i la seva habitual simpatia, Domènec Pallerola satisféu amplament els desigs i l'expectació d'un públic nombrós que l'escoltà amb tot l'interès.

Els dies 22 i 29 d'abril el secretari del Casal Català J. B. Xuriguera donà en dues conferències l'assaig polític "El camí de Catalunya", que foren escoltades per catalans i occitans amb gran atenció, en primer lloc perquè constituïen una reflexió objectiva sobre Catalunya en aquells moments en què la Segona Guerra Mundial no era encara acabada, i després perquè oferien idees sobre l'avenir.

Joan Puig i Elies pronuncià una conferència, amb el títol "La Catalunya del 19 de juliol", el dia 17 de juny del 1945. El renom de l'orador féu acudir un gran públic a la sala d'actes, i el seu parlament fou seguit amb interès.

CENTENARI DE JACINT VERDAGUER

Escaient-se el dia 17 de maig del 1945 el Centenari del naixement del poeta nacional de Catalunya, Jacint Verdager, el Casal Català de Montalbà organitzà aquesta celebració el diumenge 27 de maig. Tingué lloc a la sala d'actes de la Cambra de Comerç, i l'honoraren amb la seva presència M. Rouanet, Prefecte del Departament; Costes, primer Tinent d'Alcalde; Camille Lignières, Inspector d'Académie; León Féral, president del Comitè "Pays-d'Oc-Catalogne", i altres personalitats franceses i catalanes.

Obri la sessió el Quintet Occitan amb "Els Segadors" i, a continuació, parlaren el president del Casal en nom dels organitzadors i fent ressaltar la significació de la diada; Frederic Cayrou, president de l'Escola Garcinolo i mestre en Gai Saber, pronunciant una allocució associant el Felibrige a la festa; Georges Machicot, professor del Lycée Ingres i membre del Comitè Central de l'entitat "Pays-d'Oc-Catalogne" sobre les relacions històriques i culturals que uneixen els països català i occità; J. B. Xuriguera, secretari del Casal Català, s'ocupà de la llengua catalana i situà la figura de Verdager en el nostre Renaixement; Pèire Gardés, secretari ge-

Reine Gianoli i Pau Casals

Au
Profit
des
Enfants
Victimes
de la
Guerre

Dimanche
10 Decembre 1944

PABLO CASALS

ET

REINE GIANOLI

Montauban — Théâtre Municipal
10 Decembre 1944

neral de l'Escolo Carcinolo i mestre en Gai Saber, traçà un estudi ben documentat sobre la vida i l'obra del poeta autor de "L'Atlàntida" i el "Canigó".

A continuació la professora Lola Cos llegí uns fragments de l'obra de Verdaguer, que foren traduïts al francès per Joan Tranié. Finalment, el baríton català Josep Gené cantà maravellosament "L'Emigrant", i el baríton francès Raoul Cun cantà l'himne felibrenc "La Coupo Santo". El Quintet Occitan, compost per Hélène Bonnet, Couture, Junoy i Teste amenitzà la sessió amb unes cançons catalanes.

Els diversos centenars de persones que hi havia reunits a la sala, acolliren la festa amb repetides mostres d'entusiasme. El Casal publicà en aquesta ocasió una tarja amb el retrat i la signatura del gran poeta Jacint Verdaguer i un bell catàleg a color.

CONMEMORACIO DE L'ONZE DE SETEMBRE DE 1714

El dimarts dia 11 de setembre del 1945 el Casal Català celebrà brillantment la commemoració de la Diada Nacional de Catalunya. A les 9 del vespre la sala de reunions del Cafè Seguelà, situat a la plaça Lalaque, estava plena de catalans exiliats, socis en llur majoria, amb les seves famílies. Fou una sessió patriòtica, plena d'emoció i entusiasme. Després d'escoltar dempeus l'himne "Els Segadors", el parlament d'obertura anà a càrrec de Francesc Marcet, president aleshores del Casal, que versà sobre el sacrifici dels herois que caigueren per la Pàtria catalana.

Josep Duran i Guàrdia parlà de l'Onze de Setembre a Barcelona, fent reviure aquells dies dolorosos. J. B. Xuriguera, secretari del Casal Català, féu un estudi documentat de la Guerra de Successió que acabà amb el setge de la ciutat barcelonina. Durant l'acte es recitaren poesies adients pels socis Francesc Brunet, Antoni Mayoral, Albert Girona, Ramon Verdaguer i Ramon Santjaume. Finalment, el baríton català Josep Gené cantà, amb la seva veu melodiosa, "La cançó del traginer", "Cançó d'amor i de guerra" i "L'Emigrant". La diada, que fou celebrada amb gran concurrència, constituí un èxit assenyalat.

ALTRES ACTIVITATS

— Es començà un Curs de Llengua Catalana per als socis, que fou un èxit d'assistents.

— Es creà una Biblioteca i s'adquiriren nombrosos llibres, demés dels donatius que anaven arribant.

— En ocasió de l'acord de l'Ajuntament de Montalbà nomenant el mestre Pau Casals Ciutadà d'Honor de la ciutat, la Junta Directiva considerà aquesta distinció com un homenatge meritíssim i acordà felicitar el Municipi i també el mestre, primer Soci d'Honor del Casal.

— Cal posar en relleu les paraules que figuraven en el número 2 del Butlletí, que es transcriuen a continuació: "El Casal Català no és un grup polític, sinó l'aplegament de tots els catalans, sense distinció d'ideologies. Cada soci ha de ser un propagador dels ideals de germanor i amor a Catalunya. Només un neguit mou el Casal Català, que és el bon nom, la glòria i la grandesa de Catalunya".

— S'organitzaren les Comissions d'Esports, Festes i Folklore, que treballaren amb interès i encert.

— S'anà a la fundació d'unes entitats filials del Casal Català a Caussade, Moissac, Castelsarrazin, Caylus, Auvilar, Beaumont, etc., capitals dels Cantons del Departament de Tarn i Garona.

PUBLICACIONS

Era idea del Casal dedicar totes les possibilitats a realitzar algunes publicacions, com ara les conferències que s'anessin pronunciant, juntament amb altres projectes. El mes de març de 1945 el company de la Junta Directiva, Enric Bruñau, havia ja publicat un llibre de poesies amb el títol "L'Urgell", i aquell mateix any el secretari del Casal, J. B. Xuriguera, publicà també el llibre "El camí de Catalunya".

Es publicà un Butlletí per a informar els socis, amb un tiratge de 300 exemplars, que aparegué cinc vegades: el número 1 que porta la data del mes de març del 1945, el número 2 corresponent al mes de maig; el número 3, del mes de juny; el número 4, de l'agost, que fou imprès a les gràfiques Forestié, i el número 5, amb data de setembre del 1945, que tornà a tirar-se amb ciclostil com els tres números primers. En les seves pàgines es troben un article editorial i el detall de les activitats. Els Butlletins eren distribuïts gratuïtament als socis.

Aquesta és la història resumida del Casal Català de Montalbà i de les activitats portades a cap amb entusiasme i en un ambient de gran harmonia, és a dir, la vida d'una societat de catalans a l'exili durant un any.

